Практыкаванне 253.

— Прачытайце і адгадайце загадкі. (Вучні па чарзе чытаюць загадкі, называюць словы-адгадкі *рака, туман.*) Якія дзеясловы дапамаглі вам знайсці адгадкі? Спішыце загадкі, раскрываючы дужкі. Вызначыце час і лік дзеясловаў. (Пасля самастойнага выканання задання вучнямі праводзіцца ўзаемаправерка напісанага.)

Практыкаванне 254.

— Прачытайце скорагаворку. Навучыцеся хутка і правільна вымаўляць яе. (Некалькі вучняў расказваюць скорагаворку.) Запішыце скорагаворку па памяці. Знайдзіце ў ёй дзеясловы прошлага часу. Вызначыце іх лік і род. (Пасля самастойнага выканання задання вучнямі праводзіцца ўзаемаправерка напісанага.)

Развіццё маўлення.

— Прыдумайце падобную скорагаворку, замяніўшы слова *зебра* на слова *заяц*. Як змяніліся дзеясловы ў ёй? *(Змянілася форма роду дзеясловаў.)*

III. Падвядзенне вынікаў урока.

— З якімі часцінамі мовы пазнаёміліся ў трэцім класе? Што такое назоўнік (прыметнік, дзеяслоў)? Як змяняюцца назоўнікі (прыметнікі, дзеясловы)? Для чаго служаць у сказе прыназоўнікі?

Крыніцы ілюстрацый: http://stroysezon.ru/upload/iblock/25f/25f70bc61681d677647e280a7ab0daee.jpg; http://sagatheball.ru/wp-content/uploads/2012/04/tennis-ball-no-logo1-517x300.jpg; https://publicdomainvectors.org/photos/egore911_basketball.png; https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQS7vEMfXXJ0F7NNBjFx_-IByUwcv0ox2USlfUwo77Y9JEGMdP.

***Свірыдзенка В. І.**, кандыдат педагагічных навук, дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі БДПУ*

Практыканні са слоўнікавымі словамі*

Адцвітаць.

1. Расшыфруйце слоўнікавае слова і запішыце яго.

6	2	4	7	3	5	1	9	8
т	д	в	а	ц	і	а	ь	ц

2. Прачытайце аднакаранёвыя словы. Выдзеліце ў іх корань і прыстаўку.

адцвітаць — зацвітаць — дацвітаць

3. Дапоўніце сказ слоўнікавым словам.

Дрэвы пачалі ______ . Пялёсткі кветак асыпаюцца.

4. Прачытайце верш. Для чаго людзі вырошчваюць грэчку?

Грэчка

Жаданы госць
Яна заўсёды
На палетках нашых.
Зацвіце —
Адорыць мёдам.
А..цвіце —
Блінамі, кашай. *(М. Пазнякоў* [1, с. 191]*)*

Палетак — участак поля, які выкарыстоўваецца пад пасевы.

Устаўце ў слова прапушчаную літару.

Знайдзіце ў вершы антонімы. Запішыце гэтыя словы. Абазначце ў іх прыстаўку.

5. Прачытайце загадку. З «рассыпаных» літар складзіце слова-адгадку.

Пойдзе дож.. —
І над праспектам
Ра..цв..таюць
Розным кветам.
Варта сонейку заззяць —
І зусім іх не відаць. *(М. Пазнякоў* [1, с. 91–92]*)*

п	с	р	н
а	о	а	ы

Устаўце ў словы прапушчаныя літары.

Знайдзіце і падкрэсліце ў загадцы аднакаранёвае слова да слоўнікавага слова ***адцвітаць.***

Смяяцца.

1. Разгадайце рэбус. Запішыце слоўнікавае слова.

смя ” 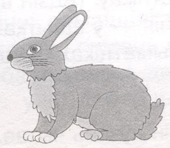 **ца** ______

Абазначце націск у слоўнікавым слове. Падкрэсліце першы склад перад націскам.

2. Падбярыце і запішыце супрацьлеглае па значэнні слова да прапанаванага.

плакаць — ______________

3. Дапоўніце сказ слоўнікавым словам.

Петрык любіць ______________ з жартаў дзядулі.

4. Дапоўніце ўстойлівыя выразы слоўнікавым словам.

______________ ў бараду

смяяцца ціха, непрыкметна	хтосьці робіць штосьці недарэчнае, вартае насмешкі

куры будуць ______________

Злучыце кожны выраз з яго значэннем.

5. Дапішыце слоўнікавае слова ва ўстойлівыя выразы.

______________ ў бараду

______________ ў рукаў

куры будуць ______________

Злучыце паміж сабой блізкія па значэнні выразы.

* Малюнкі да слоўнікавых слоў змешчаны на каляровай ўкладцы.

6. Прачытайце скорагаворку. Устаўце ў словы патрэбныя літары.

Ехаў да сяброў Алег,
Вёз з сабою смеху мех.
У м..ху смех рассм..яўся,
І ад смеху мех парваўся. *(М. Пазнякоў* [1, с. 76]*)*

Выпішыце са скорагаворкі аднакаранёвыя словы. Укажыце, якой часцінай мовы яны з'яўляюцца.

7. Утварыце новыя словы ад слова **смяяцца** *пры дапамозе прыставак за-, рас-, па-.*

Сярод запісаных слоў знайдзіце сінонімы, падкрэсліце іх.

Восеньскі.

1. Закрэсліце літару, якая сустракаецца часцей за астатнія.

ВАОАСАЕАНАЬАСАКАІ

Запішыце слова, якое атрымалася. Пастаўце ў ім націск.

2. Знайдзіце і абвядзіце слова, якое «схавалася» ў слоўнікавым слове.

ВОСЕНЬСКІ

Дапоўніце гэтым словам прыказкі. Растлумачце сэнс кожнай прыказкі.

__________ — на дзень пагод восем.

Вясна кветкамі багата, а __________ з пірагамі ў хату.

3. Падбярыце і запішыце блізкае па значэнні слова да прапанаванага.

асенні — __________

4. Прачытайце сказ.

Цёплым **асеннім** днём дзеці прыйшлі ў парк.

Замяніце выдзеленае слова блізкім па значэнні слоўнікавым словам. Запішыце сказ, які ў вас атрымаўся.

5. Прачытайце верш.

____

Санкі, лыжы і канькі
лічаць восені дзянькі.
Сніца ім сняжок іскрысты,
сніцца ім лядок празрысты.
А ў дзяцей якія сны?
— Тое ж бачаць і яны. *(Н. Галіноўская* [2, с. 77]*)*

Які загаловак найбольш падыходзіць да яго: «Зімнія сны», «Восеньскія сны», «Летнія сны»? Запішыце загаловак верша.

6. Якія літары «збеглі» са слова? Злучыце іх з месцам пропуску ў слове.

[о] [во]

[..]сеньскі

Запішыце слоўнікавае слова, падзяляючы яго для пераносу рознымі спосабамі.

Сшытак.

1. Разгадайце рэбус. Запішыце слоўнікавае слова.

Н = Т

С 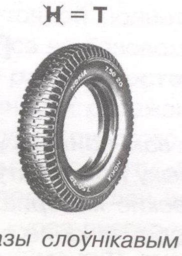 К __________

2. Дапоўніце сказы слоўнікавым словам. Пастаўце ў канцы сказаў патрэбныя знакі прыпынку.

Мама купіла сыну прыгожы __________

Які __________ трэба падрыхтаваць да ўрока

3. Прачытайце верш. Дапоўніце яго патрэбным слоўнікавым словам. З чым аўтар верша параўноўвае качан? Чаму?

Качан

Круглы ён,
Нібыта мячык.
Ёсць нага,
Але не скача.

Шмат лістоў,

Але не __________,
Апрануў
Паўсотні світак. *(М. Пазнякоў* [1, с. 159]*)*

Світка — доўгая сялянская верхняя вопратка з сукна.

У слоўнікавым слове падкрэсліце літары, якія абазначаюць галосныя гукі.

4. Прачытайце верш. Дапішыце патрэбную літару ў слоўнікавае слова.

Я не забуду ніколі
Сш..ткі, пеналы, буквар,
Першыя радасці ў школе,
Першай настаўніцы твар. *(Сяргей Грахоўскі* [3]*)*

Падзяліце слоўнікавае слова на склады вертыкальнай лініяй.

5. З асобных слоў складзіце сказ. Які ён па мэце выказвання?

падручнікі, вокладкі, вучні, сшыткі, у, абгарнулі, і

Запішыце сказ пад дыктоўку настаўніка, правільна афарміце яго на пісьме.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Пазнякоў, М. П.* Святло дабрыні : азбука, лічэбнікі, лічылкі, вершы, скорагаворкі, каламбуры, загадкі, крылатыя выразы, казка : для дзяцей мал. і сярэд. шк. узросту / М. П. Пазнякоў. — Мінск : Звязда, 2015. — 320 с.
2. *Галіноўская, Н. В.* Клубок і калабок / Н. В. Галіноўская. — Мінск : Юнацтва, 1999. — 158 с.
3. Вясёлка. — 2009. — № 10. — С. 2.

Крыніцы ілюстрацый: https://dc602r66yb2n9.cloudfront.net/pub/web/images/content_images/hakka80/teemat/voittoisat_vuosikymmenet/kelirengas_nosto.jpg?c=system_640x; http://catalog.grt.ru/160252-thickbox_default/485c112533.jpg

Свірыдзенка В. І., *кандыдат педагагічных навук, дацэнт;*
Антановіч Н. М., *кандыдат педагагічных навук, дацэнт.*
Кафедра беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі БДПУ